

heren grote sommen geld in het toneel staken voornamelijk uit gemeenschapszin.

Aangezien noch de gemeentelijke overheid, noch het rijk of de koning enige aandrang voelden om in Rotterdam een schouwburg in stand te houden, meenden de betreffende heren (en enkele dames) dat zij in dezen zelf een taak te verrichten hadden. Dit lag geheel in de lijn van het liberalisme en de particuliere ondernemingslust van het 19de eeuwse Rotterdam.

Verskillende redenen, waarom de stad theater nodig zou hebben, werden al naar gelang de gelegenheid ten tonele gevoerd. Een reden die vaak genoemd werd, was de 'eer' van de stad. In een anonieme brief aan de schouwburgcommissarissen in 1839, bijvoorbeeld, stond: 'Wij durven ons vleyen dat H.H. Commissarissen iets zullen overhebben voor de eer van Rotterdam en het genoeg hunner medeburgeren, opdat de tweede stad des Rijks, die 80/m inwoners telt en schier geene publieke amusemen ten bezit ook iets hebben om de talrijke handeldrijvende vreemdelingen aan te bieden en hierin niet langer bij alle andere buitenlandsche handelssteden, ook van veel minderen rang, behoeven achter te liggen'.

Dikwijls voelde men de eer van Rotterdam in het geding, vooral als men naar Amsterdam keek. Deze competitie speelde al toen de schouwburg in 1774 gebouwd werd, en een eeuw later schreef J.M. Haspels in zijn betoog tegen de bespeling van Amsterdam en Rotterdam door het Rotterdamse gezelschap, niet voor niets: 'Het is tevens opmerkelijk, dat bij al wat er van Amsterdamsche zijde over den tooneel-crisis geschreven wordt, steeds en uitsluitend het belang van Amsterdam op den voorgrond wordt gesteld. De Rotterdamsche burgerij die jaren lang getoond heeft in staat te zijn, uit eigen middelen, het beste tooneelgezelschap uit den lande te kunnen onderhouden, wordt geheel op den achtergrond geplaatst en zal zich moeten tevreden stellen met de kruimkens, die Amsterdam van zijn tafel laat vallen'⁵⁹). Ongetwijfeld zullen vele Rotterdamse toneelliefhebbers bij deze passage instemmend geknikt hebben.

Niet alleen de concurrentiedrang met andere grote steden speelde een rol. De anonieme briefschrijver noemde het al even: men voelde dat het gebrek aan openbare gemakkelijkheden de aantrekkelijkheid van een verblijf in de stad verminderde. Dit zou een negatieve invloed kunnen hebben op buitenlanders, bij hun keuze voor een havenstad om handel mee te drijven. Het argument wat